

Joanna KULCZYŃSKA – KRUK
UNIwersytet Jagielloński Wydział Polonistyki

Okolice Zegadłowicza
Sucha Beskidzka, 10 – 12 maja 2017 r.
(Sprawozdanie z konferencji)

W dniach 10-12 maja 2017 r. w Muzeum Miejskim w Suchej Beskidzkiej odbyła się konferencja naukowa *Okolice Zegadłowicza* współorganizowana przez Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Fundację „Czartak” w Gorzeniu Górnym. W sesji uczestniczyło liczne grono literaturoznawców i historyków reprezentujące oprócz wymienionych uczelni: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Ostrawski, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Akademię Jana Długosza w Częstochowie, Bibliotekę Narodową, Instytut Dialogu Międzykulturowego im. Jana Pawła II w Krakowie, Muzeum Miejskie w Wadowicach i Muzeum Tradycji Niepodległościowej Ziemi Wadowickiej im. 12 Pułku Piechoty.

Założeniem organizatorów konferencji było poszerzenie badań nad biografią i dorobkiem artystycznym Emila Zegadłowicza o zagadnienia topografii, geo- i etnopoetyki mieszczące się w obrębie kulturowej teorii literatury. Planowano także zwrócić uwagę na sprawy dotyczące biografii, środowiska społecznego i artystycznego literata, kwestie bibliograficzne oraz przedsięwzięcia edytorskie. Dwudniowa sesja została podzielona na następujące części: Źródła inspiracji – w stronę metafizyki; Przyroda i architektura; Literackie i kulturowe konfrontacje; Ballada Zegadłowiczowska; Obrazy, wizerunki, tropy; Mediacje tekstu; Wokół *Zmór i Motorów*.

Ogłoszone przez prelegentów wyniki badań obejmowały dorobek artystyczny oraz publicystyczny Zegadłowicza z uwzględnieniem inspiracji, mediacji i recepcji tekstów. Zagadnienia te znalazły się w centrum rozważań Zofii Zarębianki, Marty Burghardt i Stanisława Dziedzica zainteresowanych wpływem twórczości autora Kolędiółek na poezję młodego Karola Wojtyły. Odwrotny chronologicznie kierunek badań przyjął Damian W. Makuch, który odnalazł w powieści *Martwe morze* inspiracje dziewiętnastowieczną prozą autorstwa Kraszewskiego i Prusa. Tematem powojennej recepcji zajęła się Krystyna Latawiec, omawiając adaptację niedokończonego dramatu *Domek z kart* w reżyserii Erwina Axera. Urszula Kolberová zreferowała kwestię odbioru twórczości Zegadłowicza w Czechach, a uzupełniwszy swoją wypowiedź obszernym zestawieniem bibliograficznym, wykazała duże znaczenie pisarza dla tamtejszego środowiska literackiego.

Ukazane w perspektywie geo- i etnopoetyki literackie krajobrazy Beskidu – jego przyrody

i architektury – interesowały wielu badaczy. Jacek Rozmus i Magdalena Baran w swoich wystąpieniach zwrócili uwagę na znaczenie detali – swoistych „sygnatur pamięci” – do których zaliczono elementy przyrody i małej architektury sakralnej, oraz podkreślili rolę konkretnego topograficznego w kształtowaniu przez Zegadłowicza mityczno-geograficznej przestrzeni regionu. Poetyckie obrazy Beskidów interesowały także Marię Jolantę Olszewską, która podjęła się ich analizy w misteriach balladowych, a przedmiotem badań Andrzeja S. Dyszaka był językowy obraz lokalnej przyrody opisany w *Zmorach*. Katarzyna Małgowska i Katarzyna Wądolny-Tatar omówiły zmysłowy aspekt świata fauny i flory ukazany w czwartej części tetralogii *Pieśni Niemotworza*, zatytułowanej *Podsluchy*. Społecznie uzasadnione przekształcenie mitu ziemi w *Pieśni o Śląsku* było tematem wystąpienia Katarzyny Niesporek.

Okolice Zegadłowicza to także metaforyczne przestrzenie inspiracji artystycznych i estetycznych, do których odwołali się w swoich wypowiedziach Henryk Czubała i Bogusław Gryszkiewicz, podkreślając silny, stale obecny w życiu pisarza, pierwiastek autokreacyjny. Dla poety niezmiernie ważne były relacje z artystami i rzemieślnikami. Fakt ten poświadcza nie tylko współpraca ze Stefanem Żechowskim przy realizacji *Motorów*, o której mówiła Elżbieta Hurnik, ale i działalność wydawnicza, o czym przypominała Ewa Bartos w referacie o *Gawędzie poety z typografem* dedykowanej przez Zegadłowicza czeskiemu drukarzowi i wydawcy Janowi Kuglinowi. Zaangażowanie poety w kwestie wydawnicze było również tematem wystąpienia Anny Krajewskiej, poświęconego korespondencji Zegadłowicza i Samuela Tyszkiewicza w związku z planowaną edycją zbioru *Podkowa na progu* w Oficynie Florenckiej Tyszkiewiczów.

Emocjonalny charakter wypowiedzi artystycznej autora *Dziewann* ma swoją proveniencję zarówno w poetyce młodopolskiej i ekspresjonistycznej, jak i w realnej uczuciowości pisarza, dla którego sprawy estetyczne i etyczne miały tak samo duże znaczenie. Sprzeciw wobec wszelkiego typu opresji potwierdzają wyniki badań Joanny Kulczyńskiej-Kruk, która zinterpretowała zbiór wierszy *Światła w okopach* z uwzględnieniem doświadczenia Wielkiej Wojny, jak również Oskara Mellera, który opisał destrukcyjne oddziaływanie niektórych praktyk wychowawczych stosowanych przez pedagogów wobec uczniów w powieści *Zmory*. Odmienne podejście badawcze cechowało wystąpienie Adama Kowalczyka, który zwrócił uwagę na kategorie komizmu i czarnego humoru w prozie Zegadłowicza.

Liryczny i emocjonalny sposób postrzegania świata przez poetę cechuje również *Balladę o wierzbach pośród których przemknął duch matki*, którą Marian Kisiel zakwalifikował do tekstów współtworzących osobistą legendę poety. Wyrazistą cechą ballad Zegadłowicza jest budowa umożliwiająca realizację sceniczną, w tym wyrazista retoryczność i meliczność, na co zwrócił uwagę Włodzimierz Próchnicki.

Do kręgu ludzi związanych z Zegadłowiczem należała między innymi aktorka, Stanisława

Wysocka, której listy były przedmiotem badań Stanisława Stabry. Marek Karwala mówił natomiast o wierszach Adama Ziemiańskiego, poświęconych żonie, Marii, a pisanych w obliczu jej choroby i śmierci.

Na temat tekstów publicystycznych Zegadłowicza, poświadczających zaangażowanie pisarza w kwestie społeczne, wypowiedział się Tadeusz Bujnicki. Marcin Witkowski scharakteryzował działalność kulturotwórczą poety w Wadowicach z uwzględnieniem aktywności artystycznej oraz jej recepcji. Michał Siwiec-Cielebon mówił z kolei o powstałych w pierwszych dniach drugiej wojny światowej *Skrótach kronikarskich*.

Poza programem naukowym, dzięki gościnności gospodarzy – Dyrekcji i Pracowników Muzeum Miejskiego – uczestnicy konferencji zwiedzili zamek w Suchej Beskidzkiej i zapoznali się z jego historią. Na terenie parku i dworu będącego siedzibą Muzeum Emila Zegadłowicza w Gorzeniu Górnym obejrzeliby widowisko *Emilowe podsiepi* w reżyserii Janiny Błońskiej, z udziałem aktorów Teatru Entre'Act. Warto dodać, że zachowaną w Gorzeniu oryginalną kolekcję sztuki Zegadłowicza niebawem zobaczymy w zabytkowych salach Muzeum Miejskiego w Suchej, które na mocy umowy z Fundacją „Czartak” przejmie opiekę nad dziełami.